

ქრისტოფ რანსმაირი

უკანასკნელი სამყარო

ოვიდიუსის პერსონაჟთა ნუსხითურთ

დიდგენის
ბიბლიოთეკა

ქრისტოფ რანსმაირი
შპანასკნელი სამყარო
ოვიდიუსის პერსონაჟთა ნუსხითურთ

Christoph Ransmayr
DIE LETZTE WELT
Mit einem Ovidischen Repertoire

გერმანულიდან თარგმნა მაია ბადრიძემ

 Bundeskanzleramt

Supported by the Federal Chancellery of Austria.

Originally published as: “Die letzte Welt”

© Christoph Ransmayr, 1988. All rights reserved by S. Fischer Verlag GmbH,
Frankfurt am Main.
All rights reserved.

© გამომცემლობა „დიოგენე“, 2019
ყველა უფლება დაცულია

ISBN 978-9941-11-597-4

www.diogene.ge

ვუძღვნი ანდრეას ტალმაირს

პირველი თავი

ქარიშხალი ფრინველების გუნდი იყო ღამის ცაზე, თეთრი გუნდი, ხმაურით რომ ახლოვდებოდა და უცებ უზარმაზარ ტალღად ქცეული, გემს ეხეთქებოდა. ქარიშხალი გემბანის ქვეშ ყვირილი, ტირილი და ნარწყევის მჟავე სუნი იყო სადღაც იქ სიბნელეში. ძალღი იყო, გემზე ზვირთცემისგან რომ გაგიჟდა და მეზღვაურს ფეხზე მყესი გადაუღრღნა. ჭრილობა ტალღების ქაფმა დაფარა. ქარიშხალი ტომისში მოგზაურობა იყო.

გემბანის მივარდნილ კუთხეებში კოტა საკუთარ გასაჭირს ემალებოდა და მისგან გაქცევასა და დავიწყებას ძილში ცდილობდა, მაგრამ ვერც ეგეოსისა და ვერც შავ ზღვაზე თვალი ვერ მოხუჭა. როცა დაქანცულს იმედი უჩნდებოდა, იქნებ ძილი ახლა მაინც მომერიოსო, ყურებს ცვილით იგმანავდა, თვალებს ლურჯი შალის შარფით იხვევდა, წვებოდა და საკუთარ გულისცემას ითვლიდა. გაშმაგებული ტალღები კი მას, გემს და მთელ სამყაროს მარილიანი და ქაფმორეული გზის მაღლა იტაცებდა, წამით ჰაერში ალივლივებდა და მერე მთელ სამყაროს, გემსა და დაქანცულ მგზავრებს ქვემოთ, ტალღებზე ანარცხებდა, იქ, სადაც შიში იყო და ყველა ფხიზლობდა.

„ტრივიაზე“ კოტას ჩვიდმეტი მტანჯველი დღისთვის უნდა გაეძლო. როცა აპრილის ერთ დილას გემიდან ჩამოსული კბოდის ძირში ზვირთცემისგან გაპრიალებულ ტომისის ხავსმოდებულ გალავანთან აღმოჩნდა, ისე ბარბაცებდა, რომ ორი მეზღვაური სიცილით ამოუდგა მხარში და ნავსადგურის უფროსის კანტორასთან მიიყვან-

ნა, სადაც დაძინილი გემსართავებისა და ტროსების გროვა იდო. კოტა თევზისა და ფისის სუნით აქოთებულ ტროსებზე დანვა და შეეცადა, დაემოშმინებინა ზღვა, გულ-მუცელში ჯერ კიდევ მოუსვენრად რომ უბორგავდა. ნავმისადგომზე „ტრივიას“ ტვირთიდან გადმოცვენილი დაობებული ფორთოხლები დაგორავდა – მოგონება იტალიის ბალებზე. ციოდა; უმზეო დილა იყო. შავი ზღვა ზანტად ეხეთქებოდა ტომისის კონცხს, რიფებს ასკდებოდა და ხმაურით ენარცხებოდა წყლიდან ამოშვერილ კლდეებს. ზოგან ზვირთცემას ნაპირზე ნაგვითა და ფრინველის სკინტლით დასვრილი ყინულის ბელტები გამოერიყა. კოტა იწვა, თვალი გაშტერებოდა და როცა ფერდებშეგარდნილმა ჯორმა პალტოს სახელოს ძიძგნა დაუნყო, არც კი განძრეულა. შიგანში ზღვა ჩაუცხრა და ტალღები ერთიმეორის მიყოლებით დამშვიდდა; კოტას ჩაეძინა. ის ჩამოვიდა.

ტომისი – მიყრუებული ადგილი სადღაც სამყაროს დასალიერში. ტომისი – რკინის ქალაქი. მეზაგირის მეტს, ხასხასაფერებიანი გობელენებით მორთულ გაყინულ სხვენის ოთახს უცხოელებზე რომ აქირავებდა, კოტას ჩამოსვლა ტომისში არავის გაუგია. თანდათან შეულამაზებლად, რაც იქაურობისთვის უჩვეულო იყო, ქალაქში ამ უცხოელზე ხმები გავრცელდა. ამ ხმებს, შესაძლოა, სხვა დროს იქაურები მის მიმართ მტრულად განენყო: უცხო, რომელიც გათოშილი იდგა თალის ქვეშ, უცხო, რომელიც ჟანგისგან გამოჭმულ გაჩერებაზე ავტობუსის განრიგს იწერდა და გაავებული ძაღლების დაშოშმინებას გაუგონარი მოთმინებით ცდილობდა – ეს უცხო რომიდან ჩამოვიდა. იმ დღეებში რომი ისე შორს იყო, როგორც არასდროს, რადგან ტომისში ყველამ ზურგი აქცია სამყაროს, ორწლიანი ზამთრის დასასრული რომ ეზეიმათ. ქუჩებში ჩასაბერი საკრავების გამაყრუებელი ხმა ისმოდა, ღამე კი შორეული სოფლებიდან და მთიანი ველებიდან ჩამოსული სტუმრების – გლეხების, ქარვის მაძიებლების, ღორების მწყემსების ღრიანცველს აეესო. მეზაგირემ, რომელიც ყინვაშიც ფეხშიშველი დადიოდა და როცა განსაკუთრებულ შემთხვევებში ტურტლიან ფეხებზე ამოიკვამდა ხოლმე ფეხსაცმელს, სახლის სიჩუმეში ამ ფეხსაცმლის ჭრა-

ჭუნის მეტი არაფერი ისმოდა, ამ დღეებშიც ჩაიცვა ფეხზე. ტერასულად განლაგებულ მინდვრებს შორის, ქალაქის შემოგარენში, შიფერით გადახურულ ბნელ ეზოებში ზაფრანიან და ვანილიან ტკბილ პურებს აცხოვდნენ. კლდიანი სანაპიროს დაკლაკნილ ბილიკებზე პროცესია მიემართებოდა. პირველად ორი წლის შემდეგ ფრიალო კლდეების ფერდობებზე დამდინარე ნალექი თოვლი აღარ იყო.

ქალაქის ოთხმოცდაათი სახლიდან უმრავლესობა იმ დროს უკვე მიტოვებული იყო; ჩამონგრეული სახლები ხვიარა მცენარეებსა და ხავსს დაეფარა. გვერდიგვერდ ჩამწკრივებული სახლები თანდათან უჩინარდებოდა და სანაპიროს მთებს უბრუნდებოდა. და მაინც ვინრო, ციცაბო ქუჩებში აქა-იქ ბრძმელებიდან ამოსულ კვამლს შეამჩნევდით. ეს ბრძმელები ქალაქს უხარისხო რკინით ამარაგებდა. ეს იყო ერთადერთი რამ, რაც ამ ქალაქს ყოველთვის ჭარბად ჰქონდა.

კარები რკინის იყო, ფანჯრის დარაბები და ლობებიც რკინის იყო, რკინის იყო სახურავის მოსართავი ფიგურებიც და გიჟმაჟ მდინარეზე გადებული ვინრო ხიდიც, რომელიც ტომისს ორ არათანაბარ ნაწილად ყოფდა. ამ ყველაფერს მარილიანი ქარი ჭამდა, ჟანგი ჭამდა. ქალაქი ჟანგისფერი იყო.

სახლებში ადრე დაბერებული, შავებში ჩაცმული ქალები საქმიანობდნენ, ზემოთ მთებში კი, მალაროში, მტვრიანი, დაქანცული კაცები მუშაობდნენ. ზღვაში სათევზაოდ გასულები დაცარიელებულ ზღვას უკუერთხავდნენ, მინდორში მომუშავენი კი – მღრღნელებს და მავნე მწერებს, ყინვასა და ღორღს. ვისაც ღამე არ ეძინა, მგლების ყმუილი ესმოდა. ტომისი ისეთივე უდაბური, უნუგემო და ძველი იყო, როგორც ათასობით სხვა ზღვისპირა ქალაქი. კოტას უცნაურად ეჩვენებოდა, რომ ზღვისა და მთებისგან ერთნაირად შევიწროებულ, საკუთარ ზნე-ჩვეულებებსა და ყინვის მარნუხებში, სილატაკესა და ქანცგამწყვეტ შრომაში გამომწყვდეულ ამ მიყრუებულ ადგილას შეიძლებოდა რამე ისეთი მომხდარიყო, რაზეც ევროპული მეტროპოლიების შორეულ სალონებსა და კაფეებში ილაპარაკებდნენ.

რკინის ქალაქიდან ჩამოსულმა იმ ხმამ, რომლის ნაკვალევსაც კოტა ამდენ ხანს მიჰყვებოდა და რომელსაც, უდავოდ, სხვებიც

გაპყვებიან, კოტას ყურამდე მაშინ მიაღწია, როცა რომაული ვიანასტასიოს ერთ-ერთი სახლის შემინულ ვერანდაზე ბეგონიებსა და ოლენდრებს შორის იჯდა და იქ მყოფთა უდარდელ მუსაიფს უსმენდა. ტომისის ხედები, კვამლით სავსე ქუჩები, ხვიარა მცენარეებით დაფარული ნანგრევები და ყინულხერგილები ზამთრის იმ საღამოს ისე უხდებოდა და ამშვენებდა, რომ უამისოდ მონაყოლი მშრალი და დამაჯერებლობას მოკლებული იქნებოდა. ტომისიდან ჩამოღწეულმა ამბავმა ისე მოიარა რომი, როგორც ნაკადმა, ფერდობზე რომ მიექანება ზვირთსაქცევისკენ, ზოგან განტოტდა, აქა-იქ აჩქარდა და გამრავალფეროვნდა, ზოგან კი, სადაც არავინ იცის სახელები: ტომისი, ნაზონი და ტრაქილა – გაჩერდა და დაშრა.

ასე რომ, ამბავი გადასხვაფერდა: ხან ათას ფერს იძენდა, ხან ძალა აკლდებოდა ან სულაც ქრებოდა, მაგრამ მაინც ჭიის პარკივით მალავდა ერთადერთ ფრაზას იმ ჭუპრივით, რომელიც საბოლოოდ რა აღმოჩნდება, არავინ იცის. ეს ფრაზა ასე უღერდა: ნაზონი მოკვდა.

თავიდან პასუხები, რომლებსაც კოტა ტომისში დასმულ კითხვებზე იღებდა, უთავბოლო და ბუნდოვანი იყო. ისინი ხშირად მხოლოდ მოგონებები იყო იმაზე, რაც აქ უცნაურად და უცხოდ ჩანდა. ნაზონი?... ეს ის გიჟი არ იყო, დროდადრო რომ გამოჩნდებოდა ხოლმე ხელში ჩაბლუჯული ანკეცებით და ქარბუქშიც კი ტილოს პიჯაკით იჯდა კლდეზე? საღამოობით კი ღვინის სარდაფებში სვამდა, ჰარმონიკაზე უკრავდა და შუალამისას ყვიროდა?

ნაზონი... ის ხომ ლილიპუტი იყო, აგვისტოში ქალაქში ფურგონით ჩამოდიოდა და დაღამებისთანავე საყასბოს უკანა თეთრ კედელზე სასიყვარულო ფილმებს უშვებდა. შესვენებებზე ქაშანურის ჭურჭელს, სისხლდენის შემაჩერებელ ალაუნის ქვას და თურქულ თაფლს ყიდდა და დინამიკებით იმხელა ხმაზე გვასმენინებდა მუსიკას, რომ ძაღლები ყმუილს იწყებდნენ.

ნაზონი. ჩამოსვლიდან ორი კვირის შემდეგლა გადაეყარა კოტა იმ მოგონებებს, რომლებიც ეცნო: ყასაბ ტერევსს, ისე რომ გვრგვინავდა, ხარის ბლავილსაც კი ახშობდა, როცა თვალებს ტყავის სახვევით უკრავდა და სამყაროს ბოლოჯერ დანახვის უფლებას ართმევდა;

კოლონიური საქონლით მოვაჭრის ქვრივ ფამას, რომელიც მალაზიის თაროებზე ჭინჭრის გირლანდებს კიდებდა გარდატეხის ასაკში მყოფ, ავი ზნით შეპყრობილ თავის ვაჟს ნითელ ქალაღდში შეფუთული საპნებისთვის, პირამიდასავით ახორხლილი კონსერვებისა და მდოგვის ქილებისთვის ხელი რომ არ ნაევლო. ავი ზნით შეპყრობილი, ჭინჭრით რომ დაესუსხებოდა ხოლმე თითები, ისე შემზრავად ღრიალებდა, რომ მეზობლის სახლებში დარაბები რახარუხით იკეტებოდა... ტერევსს, ფამას და ყრუ-მუნჯ ფეიქარ არაქნეს, ტუჩების მოძრაობით რომ ხვდებოდა, რას ეკითხებოდა უცხოელი და მის კითხვებს თავის გაქნევით ან დაკვრით პასუხობდა, კარგად ახსოვდათ, რომ ნაზონი რომაელი იყო, პოეტი, რომელიც გადმოსახლეს და თავის ბერძენ მსახურთან ერთად ქალაქის ჩრდილოეთით ოთხი თუ ხუთი საათის სავალზე ტრაქილაში ცხოვრობდა. პუბლიუს ოვიდიუს ნაზონი, ჩქარ-ჩქარა გაიმეორა ავი ზნით შეპრობილმა სახელი, რომელიც დედამისმა მრავალმნიშვნელოვნად წარმოთქვა მაშინ, როცა კოტა ერთ წვიმიან დღეს ფამას ჩაბნელებულ მალაზიაში იდგა.

რა თქმა უნდა, ნაზონი, ის რომაელი. ნეტა ცოცხალია? სად არის დამარხული? ნუთუ არსებობდა კანონი, რომელიც ვინმეს იმ რომაელზე ზრუნვას ავალდებულებდა, ტრაქილაში თავისი არსებობის ბედკრულ დღეებს რომ ითვლიდა? კანონი, რომელიც იქაურს ავალდებულებდა, უცხოელისთვის გაეცა პასუხი, როცა ის მეორე უცხოელის ადგილსამყოფელის დადგენას ცდილობდა. ამ სანაპიროს ბინადრები უჩუმრად ცხოვრობდნენ და ქვებქვემ ნამისჭიებივით იხოცებოდნენ. საბოლოოდ, კოტამ იმაზე მეტი ვერ გაიგო, რასაც სამყაროს დასალიერში რომიდან ჩამოსულზე ჰყვებიან ხოლმე. არც მეზაგირე ლიკაონს დასცდენია სიტყვა. წერილში, რომელმაც თვეების შემდეგ ჩააღწია ვია-ანასტასიოში, ეწერა: არ მენდობიან.

აპრილის ერთ ბოლო დღეს კოტა ტრაქილის გზას დაადგა. ნიჟარებით მოფენილ სანაპიროზე, რომლებსაც ფეხქვეშ ტკაცატკუცი გაუდიოდათ, პროცესიას გადააწყდა, რომელიღაც ყოვლისშემძლე ღვთაებას ნაყოფიერ მინდვრებს, რკინის ულევ მადანს, თევზების სიუხვებსა და მშვიდ ზღვას რომ შესთხოვდნენ. ცოტა ხანს კოტა

პროცესიას მიჰყვებოდა. მლოცველთა შორის, სახეზე ნაცარი რომ წაესვათ ნილაბივით და ნაკვთებს უმახინჯებდათ, რამდენიმე იცნო კიდევ. მათ შორის მეზაგირეც იყო. მერე კოტამ გზიდან გადაუხვია და დაკლაკნილ ბილიკს აუყვია, რომლის აქეთ-იქით აბზინდა და კვრინჩხი ხარობდა. ზემოთ, ნაშალზე რომ ავიდა და ქვემოთ ჩაიხედა, პროცესია უსახო არსებების ქარავნად მოეჩვენა. ეს არსებები სანაპიროზე უხმოდ მილოლავდნენ; ციცქნა დროშები ფრიალებდა, ციცქნა ბალდახინი ირხეოდა ოთხთვალას თავზე, რომელსაც შავად მოზიმზიმე ბრბო მიაგორებდა. ქარი სიმღერის, მლოცველთა ლაღისა და წინწილების ხმას ახშობდა. იქ, ქვემოთ, ტომისის ბინადარნი ზეცასთან დაზავებას ცდილობდნენ, რომელიც არ სწყალობდათ. ნისლში ისინი ნაცრისფერ სანაპიროს შერწყმოდნენ. როგორც იქნა, კოტა მარტო დარჩა. მდელი გადაკვეთა, კლდის ჩრდილქვეშ თოვლის ქერქზე ბორძიკით მიმავალი ქვემოთ, სიღრმეში, მდუმარედ განოლილ ზღვას ხედავდა. ნაზონმა აქ გაიარა. ეს მისი გზა იყო.

მთის ფერდობი ისეთი დამრეცი იყო, რომ კოტა ზოგჯერ ოთხით მიიწევდა წინ. უცებ, თითქოს მიწიდან ამოიზარდაო, ძაღლის ტლანქი, დაბზარული ქვის ქანდაკება გამოჩნდა, რომელსაც უკანა თათები აკლდა. კოტა ფეხზე წამოდგა, მძიმედ სუნთქავდა. ის ნანგრევებში იდგა.

ტრაქილა: კირქვის დამსკდარი გალავანი, ერკერები, რომელთა ფანჯრებიდანაც მთის ფიჭვის ტოტები გამოჩნერილიყო, გაჭვარტლული სამზარეულოები, საძინებელ და სასტუმრო ოთახებში ჩამონოლილი ლერწმისა და შიფერის სახურავები და ჭიშკრის ცარიელი თაღები, რომლებშიც მხოლოდ დრო გაედინებოდა; ოდესლაც აქ ალბათ ხუთი-ექვსი სახლი იდგა, საჯინბოები, ფარდულები...

ამ გავერანებულ ადგილას ქვის ლოდები აღმართულიყო – ათობით კონუსი, ყველაზე დიდები კაცის სიმაღლისა იყო, ყველაზე პატარები მუხლებამდე ძლივს სწვდებოდა კოტას. კონუსების თავზე ალმები ფრიალებდა, ფერად-ფერადი ნაკუნები, ზოლებად დაჭრილი და დახეული კაბები და როცა კოტა ერთ-ერთ პატარა მონუმენტს მიუახლოვდა, დაინახა, რომ ალმები წარწერებით იყო დაფარული.

ბაც წითელ, გახუნებულ ლენტს ხელი ფრთხილად შეახო. ნაჭერი ისე იყო ქვებზე გადახლართული, რომ, როგორც კი კოტამ ის წარწერის წასაკითხად ამოაძრო, კონუსი მაშინვე ჩამოიშალა. ქვები ფიჭვის ფესვებისგან დახეთქილ კიბეებზე დაგორდა და კოტამ წაიკითხა: *თავდაპირველი სახით არრა წარმოგვიდგება.*

ქვებზე ჩამოშლილი ქვიშის ნაკადი შეწყდა. ისევ სიჩუმე ჩამონვა. ამ გაპარტახებულ არემარეში კოტამ ნანგრევებს შორის სახლი დაინახა, რომლის დაუზიანებელ სახურავზე ჭკები ისხდნენ. ის სახლისკენ წავიდა, განაპირას რომ იდგა და შორიდანვე დაიწყო ყვირილი: თავის და ნაზონის სახელს იძახდა, გაუთავებლად ყვიროდა, რომიდან ჩამოვედი, აქ რომიდან ჩამოვედიო. პასუხი არავის გაუცია.

ჭიშკარი ჩაკეტილი არ იყო. კოტამ ხელი ჰკრა და გაალო. ხელი ჯერ კიდევ არ ჰქონდა ჩამოღებული, რომ გაშეშდა, როგორც შიშისგან შეშდებიან ხოლმე: ეზოს განათებულ კუთხეში, მთის სიცივეში, თოვლის ნარჩენებსა და გაყინულ წუმპეს შორის, ამწვანებული თუთა იდგა, რომლის ტანიც გარეული ნადირისგან დასაცავად კირით შეეთეთრებინათ, მის ქვეშ ჩამოცვენილი თუთის ნაყოფით დალაქავებული თოვლი მოჩანდა.

იმ ადამიანივით, სიბნელის რომ ეშინია და თავის გასამხნეველად სტვენას და სიმღერას იწყებს, კოტამ ყვირილი დაიწყო. ისევ ნაზონს ეძახდა. ასე გადაჭრა ეზო და მცველად საკუთარი ხმა მიჰყვებოდა. ბოლოს, როგორც იქნა, პოეტის სახლში შევიდა. ყველა კარი ღია იყო. ოთახებში არავინ ჩანდა.

პატარა ფანჯრებზე ტილოს ფარდები აფრებივით იბერებოდა. ქარის დაბერვისთანავე ფარდები ფრიალებდა და ფანჯრიდან გაველურებული ბალი და კიდევ უფრო შორს რძისფერი სიღრმე მოჩანდა. ამ სითეთრის ქვემოთ, ალბათ, ზღვა იყო. ნაზონის მაგიდიდან ზღვა მოჩანდა. ღუმელი ცივი იყო. ქვაბებში საჭმლის ნარჩენები ჩამხმარიყო. ჩაის ჭიქებსა და პურის ნატეხებს შორის ჭიანჭველები დაცოცავდნენ. თაროებზე, იატაკსა და სანოლზე წვრილი თეთრი ქვიშა ეყარა, რომელიც ფეხქვეშ შრიალებდა, ქვიშა, რომელიც ჭერიდან და კედლებიდან ცვიოდა.

კოტამ სახლი ორჯერ, სამჯერ შემოიარა, ბათქაშზე ნესტის ლაქებს აკვირდებოდა, შავი ხის ჩარჩოში ჩასმულ რომის ქუჩის პეიზაჟს ათვალერებდა, წიგნების ყდებს ხელს უსვამდა და სათაურებს ხმამაღლა კითხულობდა, მაგრამ ნაზონის სახელს აღარ იძახდა; მერე ზედა სართულზე ამავალი კიბისკენ წავიდა, ალამი, რომელიც უგულისყუროდ ეჭირა ხელში, ქარმა გამოგლიჯა და ძირს დააგდო. კოტა ასალებად დაიხარა და უცებ იქვე კაცის სახე დაინახა. კიბის ქვეშ სიბნელეში მოხუცი იჯდა ფეხმორთხმით, რომელმაც ალმისკენ გაიშვირა ხელი და გაოგნებულ კოტას სულის მოთქმა არ დააცადა, ისე უთხრა, უკან დადეო.

კოტას გული გამალებით უცემდა. ნაზონიო, წამოილულლულა. მოხუცმა ალამს ხელი სტაცა, დაჭმუჭნა, კოტას სახეში ესროლა და ჩაიხითხითა: ნაზონი ნაზონია, პითაგორა კი – პითაგორა.

მოხუცი ერთი საათის შემდეგაც იქ იჯდა. კოტა ამოდ ცდილობდა, რამე ეთქმევინებინა, კითხვებს ამოდ უმეორებდა. პითაგორა, ნაზონის მსახური, კოტას არსებობას ვერც კი ამჩნევდა, დროდადრო ხმადაბლა სულმოუთქმელად თავის თავს ელაპარაკებოდა, კოტას ლანძღავდა, ლეშიჭამიას ეძახდა, თავისი ნათესავების გვამით რომ იკვებება და ერთგულ მსახურებს რომ კლავს, ხითხითებდა, ჩუმდებოდა, მერე ისევ თავიდან იწყებდა და ღმერთმა იცის, რატომ, რომელიღაც ეგეოსელ დიქტატორს სწყევლიდა, რომელიც თხებს ყვარობდა და მერე საკუთარი ხელით ხერხემალში ტეხდა; შემდეგ უცებ დანყნარდა, ერთ-ორჯერ ტაშიც კი შემოჰკრა და სულთა გადასახლების სასწაულზე აღფრთოვანებით ალაპარაკდა, ჩემი სული სალამანდრის, მეზარბაზნის, ღორების მწყემსის სხეულში სახლობდა, ბრმა ბავშვიც ვიყავი, მის სხეულში იმდენ ხანს დავყავი, სანამ ეს უბედური პატარა სხეული კლდის ქიმიდან არ გადაიჩეხა და არ დაიხრჩოო.

კოტა არ ეპასუხებოდა, უხმოდ უსმენდა. ჩანდა, ამ მოხუცის სამყაროსკენ მიმავალი გზა არ არსებობდა. მერე, როცა პითაგორამ დიდი ხნით შეისვენა, კოტა ისევ ალაპარაკდა, თავიდან გულგრილი ტონით, ჭკუასუსტებს რომ ელაპარაკებიან ხოლმე და ალბათ, იმიტომ, რომ მოხუცის ნდობა დაემსახურებინა. ბოლოს მიხვდა,

რატომაც ლაპარაკობდა, ლაპარაკობდა იმიტომ, რომ ამ უთავბოლო ყბედობისთვის, სიბნელიდან რომ ისმოდა, კარგად ცნობილი სამყაროს წესრიგი და სალი აზრი დაეპირისპირებინა: რომი – ფანჯარასთან თოვლში წარმოუდგენლად ამწვანებული თუთის ხის წინააღმდეგ; რომი – უდაბურებაში აღმართული ქვის პირამიდების წინააღმდეგ, ტრაქილის მარტოობის წინააღმდეგ.

მსახურს მოგზაურობის დროს ამოვარდნილ ქარიშხალსა და განშორების სევდაზე უყვებოდა, ველური ფორთოხლების მწარე გემოზე – სულმონის ქალებიდან, სულ უფრო და უფრო იძირებოდა წარსულში, სანამ იმ დღემდე არ მივიდა, როცა ცხრა წლის წინ ნაზონის სახლში, პიაცა-დელ-მოროზე, ხანძარი დაინახა. აივნიანი ოთახიდან, რომელშიც ნაზონი ჩაკეტილიყო, მსუბუქი კვამლი გამოდიოდა. ღია ფანჯრებიდან ფერფლი ფიფქებივით ცვიოდა. დერეფანში, სადაც საღამოს მზე მარმარილოს იატაკზე ფიგურებს ხატავდა, ბარგს შორის ნაზონის ცოლი იჯდა და ტიროდა. ეს ნაზონის ბოლო დღე იყო რომში.

როგორც სიკვდილი უღებს ხოლმე ზოგჯერ სახლის კარს, ნათესავეებისა და მეგობრების გარდა, დაქირავებულ დამტირებლებს, ცნობისმოყვარე და გულგრილ უცხოებს, ასე გაალო პიაცა-დელ-მოროზე კვიპაროსებსა და შავ ნაძვებში ჩაფლული სახლის კარი იმ დღეებში ნაზონის გადასახლების ამბავმა. მართალია, ამ უბედურებამ მშობრები დააფრთხო და იქაურობას არ ეკარებოდნენ, მაგრამ მგლოვიარე სახლის შესაფერისად, კიბეებზე და სალონში მაინც უამრავი ადამიანი ირეოდა. უწყვეტ ნაკადად მოდიოდნენ და მიდიოდნენ გამოსამშვიდობებლად მოსულები, ლატარიის გამყიდველები, მათხოვრები და ქუჩის გამყიდველი ბიჭები, რომლებიც ხალხს ლავანდის თაიგულებს სთავაზობდნენ, მაგიდებიდან კი ჭიქებს, ხოლო ვიტრინებიდან ვერცხლს იპარავდნენ. ამას არავინ აქცევდა ყურადღებას.

ნაზონი ძლივს დაითანხმეს, სამუშაო ოთახიდან გამოსულიყო. ფერდაკარგულმა, გამურული ხელებით, როგორც იქნა, კაბინეტის კარი გაალო: ლურჯი ხალიჩა ფერფლს თოვლივით დაეფარა; მაგიდაზე, რომლის ინტარსია ცეცხლის მხურვალეებას ერთგვარ

ბურბუშელად გადაექცია, ორპირი ქარი დანახშირებულ ქალაღებს ფურცლავდა; თაროებზე და ნიშებში ნიგნები და რვეულები იღველფებოდა; ერთი დასტა ჯერ კიდევ იწვოდა. როგორც ჩანდა, ნაზონი ოთახში ხან ერთ ხელნაწერს უკიდებდა ცეცხლს, ხან – მეორეს, ეკლესიის მსახურით, ხან ერთ კანდელში რომ ანთებს ცეცხლს და ხან – მეორეში. ხელნაწერები და ჩანაწერები სწორედ იქ დანვა, სადაც მანამდე მზრუნველად და უსაფრთხოდ დაანყო. ნაზონი გადარჩა. მისი ნაშრომი ფერფლად იქცა.

პითაგორას თავი მუხლებზე ედო და არც კი გაუგია, რას უყვებოდა კოტა. კოტამ კიბის ქვეშ სიბნელეში სკამი მიაჩოჩა, დაჯდა და უხმოდ ელოდა, როდის შეხედავდა მსახური.

რა თქმა უნდა, პიაცა-დელ-მოროზე ხანძარმა მხოლოდ ხელნაწერები შთანთქა. გამოქვეყნებული ელეგიები და მოთხრობები, რომლებსაც ხოტბას ასხამდნენ ან თავს ესხმოდნენ, ქალაქის ბიბლიოთეკებში, მკითხველთა სახლებსა და ცენზურის არქივებში დიდი ხანია უსაფრთხოდ ეწყო. პადუის საგაზეთო კომენტარში, დაბეჭდვისთანავე რომ აიკრძალა, ისიც კი ეწერა, ნაზონმა ამ ხანძრით თავისი ნიგნების აკრძალვა და რომიდან გაქვევა ცეცხლოვანი ნიშნით გააპროტესტაო.

ახსნა ბევრნაირი მოუძებნეს: ნიგნების დანვა მრისხანებისა და სასონარკვეთილებისაგან გონდაკარგული ადამიანის საქციელი იყო. ეს კეთილგონიერების აქტი იყო – ადამიანმა ცენზურის მართებულება ცნო და ყველაფერი ორაზროვანი და წარუმატებელი საკუთარი ხელით გაანადგურა. ეს უსაფრთხოების ზომები იყო. დანაშაულის აღიარება. მანევრი და ა. შ. და ა. შ.

ათასი ვარაუდის მიუხედავად, ხანძარი ისეთივე გამოცანად დარჩა, როგორიც გადასახლების მიზეზი. ხელისუფლება ან დუმდა, ან არაფრის მთქმელ, ცარიელ სიტყვებს აფარებდა თავს. და რადგან ერთი ხელნაწერი, რომელიც საიმედო ხელში ეგულებოდათ, წლების მანძილზე ვერ მოიძებნა, რომში თანდათან მიხვდნენ, რომ პიაცა-დელ-მოროზე გაჩენილი ხანძარი სასონარკვეთილი ადამიანის ქცევას და ცეცხლოვან ნიშანს კი არა, ნამდვილ განადგურებას ნიშნავდა.

მეორე თავი

ლილიპუტი კვიპაროსი შუადღისას სანაპიროს მტვრის ღრუბლიდან, იმ წლის პირველი ცივი მტვრიდან გამოჩნდა. ფურგონში ორი ჩალისფერი ცხენი შეება და ზღვის გასწვრივ ისე მოდიოდა, როგორც წინა წლებში. მოქნეული მათრახით ჰაერში რალაც გაურკვეველ ნიშნებს ხაზავდა და ტომის გმირებისა და ლამაზი ქალების სახელებს ატყობინებდა: ასე აგებინებდა ლილიპუტი შორიდანვე ტომისელებს ტანჯვის, ტკივილის, სევდისა და ვნებების ამბებს, რომლებსაც მომდევნო საღამოებში საყაბოს ბათქაშჩამოცვენილ კედელზე ააციმციმებდა. ქალაქში ფილმების გამშვები კვიპაროსი ჩამოვიდა. მაგრამ გაზაფხული იდგა. მეღვინის სარდაფში თუ სამჭედლოს ნაღვერდლის შუქზე, ფამას წვრილმანების მალაზიაში თუ ფარდულის ბინდბუნდში ყველა თავს ანებებდა საქმეს, გარეთ გამოდიოდა, ან ფანჯრებს ალებდა და დაბნეული გაჰყურებდა მტვრის ბოლქვებს, რომლებიც ჰაერში ნელა ტრიალებდა. კინომექანიკოსი კვიპაროსი პირველად ჩამოვიდა გაზაფხულზე და არა აგვისტოში.

როგორც წინა წლებში, ფურგონს ახლაც თოკზე გამობმული, დაღლილობისგან არაქათგამოცლილი ირემი მიჰყვებოდა ჩაქჩაქით. ზღვისპირა სოფლებში ლილიპუტი მას ნადირთა მეფედ წარადგენდა თავისი სამშობლოდან, რომელიც მისი მონაყოლით, სადღაც კავკასიონის ძირში მდებარეობდა; მარშის წკრიალა ხმაზე კვიპაროსი ცხოველს უკანა ფეხებზე აცეკვებდა, რთული ილეთის შესრულების შემდეგ მის დიდ თავს თავისკენ სწევდა და უცნაურ, რბილ

ენაზე რალაცას ჩასჩურჩულებდა, მერე რქებს, რომლებსაც ირემი ყოველწლიურად იცვლიდა, ან იმ სოფელს მიჰყიდა ხოლმე, რომელიც ყველაზე უკეთ გადაუხდიდა, ან ვინმე ალაფის შემგროვებელს, ვისთვისაც რქები ნადირობის გაუნელებელი ჟინის სიმბოლო იყო. აქაური სანაპიროს ეკალ-ბარდით სავსე გაუვალ ტყეებში ხომ ირმებს ვერ ნახავდით.

ფამას მალაზიის წინ მოედანზე, ფურგონის გარშემო, მოხუცებსა და უსაქმურებს მოეყარათ თავი, მათ შორის სახეზე ნაცარნასამულ, სანაპიროზე პროცესიის რამდენიმე მონანილესაც შეამჩნევდით, იქვე მურიანი მორცხვი ბავშვებიც ირეოდნენ. ბატუსი, ფამას შვილი, გახვითქულ ცხენებს ფერდებს უყნოსავდა და ხელისგულით ნესტოებს უმშრალებდა. ასე ადრე რატომ ჩამოხვედიო, ეკითხებოდნენ ბრბოდან ლილიპუტს, როცა ის ფურგონიდან ცხენებს ხსნიდა. რატომ იმ დროს არ ჩამოხვედი, როცა ჩამოდიხარ ხოლმე? ეს ჩული, ლამაზად მოხატული ფურგონი, ალვირის თითბრის ბალთა ახალია? ყველაფერი რა ლამაზია.

კვიპაროსმა ცხენები წყლით სავსე ქვის აუზთან მიიყვანა, ირემს ნაბლი და ვარდის გამხმარი კოკრები დაუყარა და თან იქ შეკრებილებს რკინის ქალაქისთვის უჩვეულოდ მსუბუქად და ლალად ემუსაიფებოდა: რატომ უნდა მოეუხარო თავი წელიწადის დროს და აქ ჩამოსასვლელად აგვისტოს დაველოდო, მე კი არ ველოდები ზაფხულს, პირიქით, ის მელოდება. აგვისტო იქ არის, სადაც მე ვარო, ამბობდა კვიპაროსი და იცინოდა. ალვირი ბიზანტიაში ბაზრობაზე სამი სენსის საფასურად მივიღე, შეხედეთ, ნამდვილი განძიაო. ეს ფურგონიც ბერძენი მონადირე აქტეონის, იმ სულელის სიკვდილის სცენით, საკუთარი ძაღლების წერა ასე სულელურად რომ გახდა, იქვე თეატრის ერთმა მხატვარმა მომიხატა და ეს მუქი წითელი შხეფებიც ამ ნაჭერზე მონადირის სისხლიაო. კვიპაროსმა ისევ გაიცინა.

აი ასეთ თუ დაახლოებით ასეთ ლილიპუტს იცნობდა ტომისელების უმრავლესობა. სულერთია, რაზეც უნდა ელაპარაკა – იმაზე, საიდან მოდიოდა თუ საით მიდიოდა, მკრთალად მოციმციმე შავი პროექტორის ფაქიზ მექანიზმზე, იმ დანადგარის ტიულით

ამოგებულ ყუთში რომ იდო, რომელშიც კვიპაროსი ამდენ ბედის-წერას ინახავდა და მერე ამ მექანიზმის ზუზუნით მათ სიცოცხლეს ანიჭებდა – ყველაფერს ზღაპრულ ამბებზედ ჰყვებოდა. ასე ჩნდებოდა ყოველ წელს ტერევის კედელზე ლილიპუტის ხელით სამყარო, რომელიც რკინის ქალაქის მცხოვრებლებს ასე შორეული, მიუღწეველი და ჯადოსნური ეჩვენებოდათ და მერეც, როცა კვიპაროსი დროის სამანის მიღმა უჩინარდებოდა, კვირების მანძილზე, დიდუც და პატარაც, ერთი წლით ეკრანიდან გამქრალ ამ ამბებზე ლაპარაკობდნენ და ათას ვერსიას განიხილავდნენ.

კვიპაროსს თავისი პუბლიკა უყვარდა. პროექტორის მომზადების შემდეგ, რასაც დიდი დრო მიჰქონდა, გმირის სახე ეკრანზე უსაშველოდ იზრდებოდა და საყვარელ კედელი ჯუნგლებსა და უდაბნოებში გამავალ ფანჯრად იქცეოდა ხოლმე, ლილიპუტი კი სიბნელეში ჯდებოდა და ცისფერი შუქით განათებულ მაცურებელთა სახეებს აკვირდებოდა. მათ გამომეტყველებაში ზოგჯერ საკუთარი ოცნებების ძალასა და მათი ახდენის შეუძლებლობას ხედავდა, რადგან კვიპაროსი, მაშინაც კი, როცა წელგამართული იდგა, წელში მოკაკულების, ხეობებისა და დაჩოქილების მეტს ვერავის უტოლდებოდა და ქუჩის ძალი ხბოდ ეჩვენებოდა; ახლა კი აქ, სიბნელეში, ოცნებობდა, რომ მალალი, მოხდენილი და შთამბეჭდავი ყოფილიყო. ის ცას ესწრაფოდა. კვიპაროსი, რომელსაც თავისი ფურგონით იმდენი ქალაქი მოევლო, იმდენ ქანჭრობში ევლო და იმდენ შორეულ, უკაცრიელ ადგილას ჩაეღწია, რომ ტომისელ რკინის მდნობელს არც კი დაესიზმრებოდა, მინის სიღრმეზეც ოცნებობდა და ღრუბლების სიმაღლეზეც, ის მარადიულ ცისქვეშეთში მარადიულ ადგილზე ოცნებობდა. ოცნებებით გართულს, ზოგჯერ სენსის დროს ჩაეძინებოდა ხოლმე და ხეები ესიზმრებოდა – კედრის, ალვისა და კვიპაროსის ხეები. ესიზმრებოდა, თითქოს უხეშ, დახეთქილ ხელებზე ხავსი ედებოდა, ფეხის თითებზე ფრჩხილები ასკდებოდა და გაღუნული ფეხებიდან ფესვები ეზრდებოდა, რომლებიც მალევე ხეშემდებოდა და მინაში სულ უფრო ღრმად ჩადიოდა. წლის აღმნიშვნელი რგოლები გულს ფარავით ეკვროდა. ის იზრდებოდა.

მერე, როცა კვიპაროსს ცარიელი ბობინის ნკარუნი და განყვეტილი ლენტის ტყლაშუნი აღვიძებდა, ფეხზე წამოვარდებოდა ხოლმე და ხელ-ფეხში ჯერ კიდევ გრძნობდა ხის მსუბუქ ქრაჭუნს, მის ბოლო, მსუბუქ თრთოლას, რომლის კენწეროშიც გაბმული ქარი დაშოშმინებულყო. ასეთ წუთებში, როცა სიზმრიდან ჯერ არ გამორკვეულიყო, კვიპაროსი, ეს ლილიპუტი, თავს ბედნიერად გრძნობდა.

ტომისში მარტო ორი დიდი შენობა იდგა: საყასბო და ქვიშაქვით ნაგები პირქუში ეკლესია, რომლის ნავიც ნოტიო ქალაღდის გვირგვინებითა და შემზარავი ნამებისგან გაშეშებული წმინდანების ფიგურებით დაღრეცილი, ნესტისგან დაობებული, აშმორებული ხატებით მოერთოთ. ეკლესიაში მაცხოვრის რკინის ქანდაკებაც იდგა, რომელიც ზამთარში ისეთი ცივი იყო, რომ მჭმუნვარე მლოცველებს, მაცხოვარს ფეხებზე რომ ეამბორებოდნენ ხოლმე, ლითონის სიცივისგან ტუჩები ზედ ეყინებოდათ. საყასბოსა და ეკლესიის გარდა, ტომისში არ არსებობდა დარბაზი ან რამე სხვა შენობა, რომელიც კვიპაროსის პუბლიკას დაიტევდა და რომელშიც მის დიდებულ კინოსურათებს აჩვენებდნენ.

ამიტომაც აპრილის ერთ უჩვეულოდ თბილ საღამოს, მაშინ, როცა ჩრდილო-აღმოსავლეთის ქარიშხალს, შეიძლებოდა, ფანჯრის დარაბები დაეღენა და სახლის სიღრმეში მინის ჭურჭელს ნკრიალი დაეწყო, ტომისელები საყასბოს უკან, ღია ცის ქვეშ, ხის მერხებზე ისხდნენ და იმ ერთ-ერთ დრამას ელოდნენ, რომელსაც კვიპაროსი მთელი დღე ჰპირდებოდათ. ნაძვის ტოტზე მავთულით მიმაგრებული დინამიკიდან ჭრიჭინების ჭრიჭინი ისმოდა. მაყურებლები გვერდიგვერდ ისხდნენ; ბევრს ცხენის ბენვის პლედი შემოეხვია და მათი ამონასუნთქი თეთრ ღრუბლებად მიიზღაზნებოდა, როგორც ზამთარში. პროექტორის გარშემო, როგორც გასული წლების ზაფხულის ღამეებში, დამფრთხალი ფარვანები დაფარფატებდნენ; როცა რომელიმე ცხელ შუშაზე იწვებოდა, ჰაერში კვამლის ბოლქვი ადიოდა და ნვრიღმანებით მოვაჭრე ქალს ეჩვენებოდა, რომ ცის უსასრულობაში ზაფხულის ვარსკვლავები ჩნდებოდა. როგორც იქნა, ტერევსის კედელი განათდა. მოკლედ, აგვისტო იდგა...